

FUTBOLDA TARAFTAR ŞİDDETİNİN ÖNLENMESİNDE PASSOLİG UYGULAMASININ ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF PASSOLIG APPLICATION IN PREVENTING FAN VIOLENCE IN FOOTBALL

Erdem Gürol ERDEN

e-mail: erdemgurolerden@stu.aydin.edu.tr

İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yeni Medya Anabilim Dalı, Yeni Medya Programı, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Son yıllarda insanların hem aktif olarak katıldıkları hem de seyirci olarak yer aldıkları spor dallarının başında futbol gelmektedir. Futbolun zaman içerisinde endüstrileşmesi futbola olan ilginin artmasına zemin hazırlamıştır. Buna paralel olarak insanların futbola yükledikleri anlam da değişmiştir. Eski dönemlerde bir eğlence ve seyir amacı olan futbol günümüzde taraftarların yüksek beklentiler izledikleri bir spor dalı olmuştur. Bu durum zaman içerisinde taraftar şiddetinin de artmasına zemin hazırlamıştır. Futbolda taraftar şiddetinin boyutları yüksek düzeye geldiği için devletler taraftar şiddeti ile mücadele etmek için bazı yasalar yürürlüğe koymuştur. Türkiye’de de taraftar şiddetini önlemeye yönelik çalışmalar yapılmış, söz konusu çalışmaların bir sonucu olarak passolig uygulamasına geçilmiştir. Yapılan bu çalışmada da ilgili literatür ışığında futbolda taraftar şiddetinin önlenmesinde passolig uygulamasının etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Keywords: Futbol, taraftar şiddeti, passolig uygulaması

JEL KODU: L83

ABSTRACT

In the recent years, football is the leading of the sports branches in which people both actively participate and take part as spectators. The industrialization of football over time paved the way for an increase in interest in football. Parallel to this, the meaning that people attribute to football has also changed. Football, which was an entertainment and watching purpose in the past, has become a sport that fans watch with high expectations today. This situation paved the way for an increase in fan violence over time. Since the extent of fan violence in football has reached a high level, states have enacted some laws to struggle fan violence. Studies have been carried out to prevent fan violence in Turkey, and as a result of these studies, passolig application has been implemented. In this study, it was aimed to evaluate the effectiveness of the passolig application in the prevention of fan violence in football in the light of the relevant literature.

Anahtar Kelimeler: Football, fan violence, passolig application

JEL CODE: L83

GİRİŐ

Yaşadığımız dönemde futbolun dünya çapında topla oynanan popüler bir spor dalı olduğu ve iki takım arasında 11’er oyuncu ile oynandığı bilinmektedir. Ayrıca 45’er dakikadan oluşan iki devre olmak üzere toplam 90 dakika olduğu, sahanın enine genişliğinin 45-90 metre, boyuna uzunluğunun ise 90-120 metre arasında olduğu, topun ağırlığının ise yaklaşık olarak 410 ile 450 gr arasında değiştiği ve 68-70 cm olduğu belirtilmektedir (Akbulut, 2013). Çağdaş futbolun temelinin 19. yüzyılda İngiltere’de atıldığı bilinmektedir. Özellikle ekonomik açıdan İngiltere’nin güçlü olması sebebi ile futbol ve birçok spor dalının gelişiminin hızlandığı belirtilmektedir. Ekonomik yapısının güçlü olması ile birlikte pek çok İngiliz öğrenci ve farklı

meslek mensubunun da gittikleri ülkelere futbolu götürerek yayılmasına vesile oldukları bilinmektedir (Cenikli ve ark., 2017).

1970'lerden sonra futbolun büyük bir endüstri haline geldiği görülmektedir. Medya ve kapitalizm ile birlikte popüler kültürün bir ögesi olan futbolun gelişiminin hızlandığı dikkat çekmektedir. Böyle bir düzen içerisinde futbol kulüplerinin de sponsorluk ve maç yayın hakları anlaşmaları yapıp, borsaya açılarak ya da forma reklamları vasıtasıyla varlıklarını sürdürdükleri belirtilmektedir (Gökulu, 2008). Yaşadığımız dönemde futbol oyununun toplumun her kesiminden insan tarafından keyifle izlenen bir spor dalı olduğu bilinmektedir. Bu sebeple diğer spor dallarına göre futbolun hem dünyada hem de ülkemizde popüler bir spor dalı olarak dikkat çektiği görülmektedir (Nas, 2010; Can & Cengiz, 2022; Öntürk ve ark., 2019; Şentürk, 2007; Pannenburg, 2008).

Popüler spor dalı olduğu bilinen futbolun ülkeler arası ilişkileri güçlendirdiği, kültürlerarası farkındalıkları arttırdığı ve dünya barışına destek sağlayan evrensel bir etkinlik alanı olduğu görülmektedir. Sporun sevgi, barış, sağlıklı yaşam ve toplumsal duyarlılık oluşumunda önemli bir etken olmasına karşın yaşadığımız dönemde artık şiddet olaylarıyla gündeme geldiği dikkat çekmektedir. Özellikle futbol statlarında şahit olunan şiddet ve şiddetin sebep olduğu düzensizliğin şiddete maruz kalan kişilerden ziyade birçok masum insanı da olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Ayrıca çok sayıda insanı spor karşılaşmalarına katılma ve izleyicisi olmaktan uzaklaştırdığı, güvenlik ve sağlık görevlileri başta olmak üzere pek çok kamu görevlisini de meşgul ettiği belirtilmektedir (Üstünel & Alkurt, 2015; Bağış, 2021). Futbolda özellikle taraftar şiddetini önlemeye yönelik olarak birçok önlem alındığı ve yasal düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Söz konusu uygulamaların başında passolig kart uygulamasının geldiği görülmektedir. Bu uygulama ile taraftarların statlara girişleri kontrol altına alınmış, futbolda olumsuz taraftar davranışları sergileyen kişilerin statlara girişleri engellenmiştir. Söz konusu gelişmeler futbolda taraftar şiddetinin önlenmesine katkı sağlayacak uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak passolig kart uygulamasının taraftar şiddetini önlemedeki etkinliğinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada passolig kart uygulamasının taraftar şiddetini önlemedeki rolünün değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Futbol Taraftarları ve Özellikleri

Modernleşmiş olan futbol ile izleyici kitlesinin oluşumu arasında önemli bir bağın olduğu belirtilmektedir. Üretimdeki kapitalist mantığın futbola yansımaları sonucunda ekonomi içerisinde futbolun etkisinin giderek arttığı görülmektedir. Dolayısıyla büyüyen ekonominin üretici ve tüketicilerinin belirlendiği belirtilmektedir. Üretici kesimin medya, şirketler, sponsorlar vb. olduğu görülürken tüketicilerin de modernleşen futbol ile birlikte tribüne seyirci olarak gönderilen taraftar kitleleri olduğu görülmektedir (Taştan, 2009). Hızlı gelişim gösteren kentleşmenin sonucunda geleneksel ile modern arasında kalan kişinin taraftarlık ile aidiyet duygusunu kazandığı belirtilmektedir. Yoğun iş hayatı ve şehir yaşamının sebep olduğu sorunlarla karşılaşan kişinin spor karşılaşmalarında taraftarlık ve stadyum atmosferinin getirdiği güvenle hiç tanımadığı insanlarla bir araya gelip kaynaşabildikleri görülmektedir (Gökulu, 2008).

Futbolda taraftarlar sahip oldukları demografik özelliklere ve sergiledikleri davranış biçimlerine göre bazı gruplara ayrılmaktadır. Futbolda yaygın olarak karşılan taraftar gruplarının başında “seyirciler” gelmektedir. En basit hali ile seyirci kavramının “seyreden insan topluluğu” şeklinde ifade edilebildiği belirtilmektedir. Seyrettiği olayın nedeni ya da

sonuçlarına bakmadan tarafsız bir şekilde seyretme faaliyetini gerçekleştiren birey seyirci olarak nitelendirilmektedir. Sanayi devrimi ile birlikte modern dönemde futbol karşılaşmalarındaki tribünde bulunan kitlenin de seyirci olarak nitelendirildiği görülmektedir. Futbolda kapitalist üretim düzeninin yerleşmesine kadar aradan geçen süre içerisinde tribünü oluşturan kitlenin taraf tutma mantığının henüz yerleşmediği belirtilmektedir (Taştan, 2009).

Futbolda geçmiş dönemlerde yaygın olarak karşılaşılan, günümüzde ise alınan yasal tedbirler sayesinde sayıları giderek azalan diğer bir kitle “fanatikler” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir şeyi ölçüp tartmadan, doğru ve yanlışıyla bağlanma, bağnaz anlamlarında kullanılan fanatik kavramının futbol açısından karşılaşmayı kazanmak için her şeyin mübah olduğunu kabul edip sporla estetik ya da güzellik açısından ilgilenmeyen ve sadece sonuca odaklanan, taraftarı olduğu takımın renklerine ve marşlarına aşırı düzeyde önem veren davranışlara sahip seyirci kitlesi olduğu belirtilmektedir (Arıkan, 2007). Bu nedenle fanatikler taraftar şiddetine neden olan grupların başında gelmektedir (Bilir & Sangün, 2014). Hayatta istediklerine sahip olamayan kişilerin fanatik tarafları ile öne çıktıkları görülmektedir. Fanatikliğin temelinde yer alan ekonomik, ailevi veya toplumsal sorunları olan, sahip oldukları kimliğin yeterli olmadığını düşünen kişilerin sığındığı bağıllık türü olduğu belirtilmektedir. Kendisi gibi aynı koşullara sahip olan kişilerle bir araya gelip, grupla birlikte hareket etmenin verdiği öz güvenle davranışlarında sapmaların olabildiği görülmektedir. Söz konusu bu kimliği ile kişinin artık taraftar olmaktan ziyade fanatik olduğu belirtilmektedir. Çevresindekilere küfür edebileceği, zarar verebileceği, kesebileceği, dövebileceği ve hatta öldürebileceği görülmektedir. Fakat kişinin tüm bu davranışları kendisi için değil, fanatik olduğu kurum için yaptığı bilinmektedir (Ayan, 2006). Günümüzde fanatik taraftarların genellikle büyük kulüpleri destekleyen taraftar oldukları görülmektedir (Abdürrezzak, 2015).

Futbolda yaygın olarak karşılaşılan ve sıklıkla basın-yayın organlarında haberlere konu olan taraftar gruplarının başında “holiganlar” gelmektedir. Bazı kaynakların etimolojik kökeni bilinmeyen holigan nitelendirmesinin 1800’lerin sonunda Londra’da bir polisin öldürülmesinden sorumlu tutulan Patrick Hooligan isimli fanatik taraftardan geldiği belirtilmektedir (Dizdar, 2019). Kavramsal olarak ise İngiltere’de gerçekleştirilen futbol karşılaşmaları öncesi, sonrası ve sürecinde karşılaşılan kitleler için kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcüğün İngilizce karşılığının “sokak serserisi” olduğu belirtilmektedir. Holiganların müsabakalara olay çıkarmak ve kavga etmek için gittikleri, genelde de alkolün etkisinde olarak kendi takımının taraftarlarına da rakip takımın taraftarlarına da şiddet uyguladıkları görülmektedir (Taştan, 2009). Yapılan çalışmalarda da holiganların taraftar şiddetine neden olan gruplar arasında yer aldıkları belirtilmektedir (Bilir & Sangün, 2014).

Futbol müsabakalarında yaşanan olaylarda fanatik ve holiganların payının oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Fakat diğer taraftarların da şiddete eğilimlerinin olması sebebi ile holigan ve fanatiklerin ortaya çıkardığı şiddet olaylarına karışmaları sonucunda olayların büyüdüğü görülmektedir. Spor statlarında oluşan şiddet olaylarının ciddi boyutlara ulaşması, taraftarların şehrin caddelerinde rakip takım taraftarları ve polis ile çatışmalarının sporda şiddet ve öfkeyi ciddi bir durum olarak ortaya çıkarmaktadır (Üstünel & Alkurt, 2015).

Futbolda Taraftar Şiddeti

Şiddet kavramının en basit hali ile sadece mala ve bedene yönelik eylemler olarak tanımlanabildiği görülmektedir. Şiddet kavramının geçmişte, sadece fiziksel yaralanma ve mala yönelik eylemler ile tanımlanmadığı, kişinin etnik yapısı ve dini kimlikleri, cinsiyet vb. kişiliğine yönelik tehditleri de kapsayan bir tanımla değerlendirildiği belirtilmektedir

(Gökulu, 2008). Başka bir deyişle şiddet, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik yapılan maddi ve manevi olumsuzlukları ifade etmektedir. Güç ve saldırganlık kavramlarının ise bu olumsuzluğun temelindeki sebepler olduğu belirtilmektedir. Söz konusu iki kavramın şiddetle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Gücün kişi, grup ya da toplumsal çerçevede zarar verici boyutta saldırgan eğilim ile gerçekleştirilmesinin şiddeti ifade ettiği belirtilmektedir (Ayan, 2006).

Yaşamımızın birçok alanında karşılaştığımız şiddet olaylarının spor alanlarında da oldukça sık bir şekilde karşımıza çıktığı görülmektedir. Sporun geçmişi düşünüldüğünde şiddet olayları sebebi ile yaşamını kaybeden, zarar gören pek çok insanın olduğu belirtilmektedir. Dostluk, kardeşlik, barış gibi anlamlar yüklenmiş olan sporun temelinde var olan bu kavramların aksine yaygınlaşmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren şiddetle birlikte anıldığı görülmektedir. Kickboks, boks ve tekvando gibi birçok spor dalında şiddetin barınmasına karşın can kaybına sebep olacak boyutta şiddet olaylarının takım sporlarında müdahale edilemeyen ciddi boyutlara ulaştığı belirtilmektedir. Şiddetin sadece sporcular içerisinde değil, saha dışında taraftar ve seyirciler içerisinde de kendini gösterdiği görülmektedir (Özsoy, 2013). Sporda şiddet olaylarının fiziksel yaralanmalar ile birlikte sözlü şiddeti de kapsadığı belirtilmektedir. Rakipler ve taraftarlara yönelik inanış, köken, yaşam tarzı ve renk gibi kişisel özelliklerini aşağılayan her türlü sözlü saldırı şekli şiddet olarak ifade edilmektedir. Bu noktadan hareketle, rakibin ötekileştirildiği, her türlü aşağılayıcı, alaycı ve tehdit içeren ifadeleri barındıran futbol haberlerinin de şiddet kapsamında ele alındığı belirtilmektedir (Gökulu, 2008).

Taraftar şiddetinin en fazla görüldüğü spor dallarının başında futbol gelmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, diğer spor dallarına göre futbolda taraftar şiddetinin daha yaygın olduğu görülmektedir (Fabel & Rainer, 2021; Ward, 2002). Hatta şiddetin düzeyinin ülkelerin birbirlerine savaş açması kadar büyük boyutlara ulaştığı, yüzlerce insanın futbol karşılaşmaları nedeniyle yaşanan olaylarda yaşamını yitirdiği veya yaralandığı belirtilmektedir (Arıkan, 2007). Dünya çapında giderek artan ekonomik eşitsizlikler, sosyal problemler ve küreselleşme ile ortaya çıkan etnik kimlik sorunları ve milliyetçiliğin sonucunda şiddet olaylarının futbol karşılaşmalarında sıklıkla görülmeye başladığı dikkat çekmektedir. Özellikle de fanatiklerin ortaya çıkmasının ardından futbolun sadece seyir sporu olmaktan çıktığı, taraftarlar için de şiddetin oldukça sık yaşandığı bir ortam haline geldiği belirtilmektedir. Toplumda futbol karşılaşmalarına gerekenden fazla ciddiyet atfedildiği, maçların bir savaş halini aldığı, rakip takımın taraftarlarını düşman şeklinde görmeleri ile başladığı görülmektedir. Bu durumların neticesinde futbol müsabakalarının şiddet olaylarıyla iç içe geçtiği ve futbolda şiddet olaylarının toplumsal açıdan büyük sorunlara sebep olduğu belirtilmektedir (Talinçiler, 2013).

Türkiye’de de futbolda taraftar şiddetine bağlı olarak ölüm olayları yaşandığı görülmektedir. Yakın tarihte karşılaşılan bazı olaylar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- 1993 Ekim - Kocaeli: Kocaelispor-Ankaragücü müsabakasında taraftarların yaşadığı yer kavgasının sonucunda bir taraftarın silahla öldürüldüğü bilinmektedir.
- 2000 Nisan - İstanbul: Galatasaray-Leeds karşılaşması öncesinde gerçekleşen olaylarda iki Leeds taraftarının Taksim’de öldürüldüğü bilinmektedir.
- 2004 Kasım - İstanbul: Beşiktaş taraftarlarından birinin tribünde bıçaklandığı bilinmektedir.
- 2012 yılının Nisan ayında Türkiye Spor Toto Süper Ligi Süper Finalinde Şükrü Saraçoğlu Stadyumunda oynanan Fenerbahçe-Galatasaray müsabakasının ardından

tarafklarının koltuklarını parçalayıp sahaya indiği, bu sebeple Őampiyon olan Galatasaray'a kupasının tribünleri boşalttıktan sonra verildiği bilinmektedir (Özsoy, 2013).

Yasal düzenlemelere bağlı olarak futbolda taraftar Őiddetinde önemli azalma meydana geldiği görölmektedir. Buna karşılık futbolun içinde yer alan birçok unsurun taraftarı tahrik ettiği ve Şiddete yönelttiği görölmektedir. Literatürde bu alanda yapılan çalışmalarda futbol taraftarlarını Şiddete yönelten unsurların oldukça çeŐitli olduğu göze çarpmaktadır. Türkmen ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada Manisa'da yaŐayan futbol taraftarlarını Şiddet ve saldırganlığa yönlendiren sebeplerin başında amigoların kıŐkırtmaları, kulüplerin karŐılıklı Őike iddiaları, medyanın gerilimi tetikleyen haberleri, hakemlerin aldığı kritik kararlar, güvenlik güçlerinin yanlış müdahalesi, yetersiz güvenlik önlemleri, bahis oyunları ve fiziki koŐulların yetersizliğinin geldiği rapor edilmektedir.

Taraftar Şiddetinin Önlenmesinde Passolig Uygulamasının Rolü

2004 yılında 5149 sayılı "Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" ile sporda Şiddetin bir suç olduğunun belirtildiği ve yaptırım için bazı idari cezaların uygun göröldüğu belirtilmektedir. İzleyici kitlesinin sayısının artması ve karŐılaŐma düzeninin holigan ve fanatik taraftarlar tarafından bozulması sebebiyle 2011'de 6222 sayılı "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun", 5149 sayılı kanunu yürürlükten kaldırıp uygulamaya konulduğu bilinmektedir. Bahsedilen kanun düzenlemesiyle sporda Şiddet olaylarına karŐıŐan kişilerin sahalardan uzaklaŐmalarına dönük düzenlemelere yer verildiği ve e-bilet uygulamasına geçilmesi gibi yeniliklerin getirildiği belirtilmektedir. 6222 sayılı kanunda bulunan saha güvenliği başlıklı 6. maddede sahalarda görevli olacak güvenlik görevlilerinin 10.06.2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunda yer alan "görev ve yetkileri haizdir" ibaresi ile 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanuna göndermede bulunulduğu görölmektedir (Üstünel & Alkurt, 2015).

Yeni düzenleme ile birlikte taraftarlar maçlara passolig kart ile girmeye başlamıŐtır. Uygulamada kullanılan passolig kart: Maç bileti satın almıŐ ancak elektronik kartı yanında olmayan ya da eline ulaŐmamıŐ seyircilere stadyum kapısından geçiŐlerin sağlanması için verilen tek seferlik geçiŐ kartı olarak tanımlanmaktadır. Geçmişte basılı halde kullanılan kâğıt biletlere elektronik sistemlerin geliŐmesi ile birlikte deđiŐip elektronik ortamda oluŐturulduđu ve böylelikle istenildiğinde eriŐilebildiđi görölmektedir. Etkinliklere giriŐte, talih oyunlarına katılmada ve ulaŐım araçlarına binmede basılı biletlere yanında elektronik biletlere de kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir. E-bilet ile basılı biletin dijital ortama taŐındıđı görölmektedir (Baykara, 2017).

Passolig Kart uygulaması ile 6222 sayılı "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" ile uygulamaya giren e-bilet sistemi, stada biletsiz giriŐlerin önlenmesi, karaborsa bilet satıŐının engellenmesi, sporda Şiddet olaylarının azaltılması, insanların Şiddet ve küfrün olmadığı tribünlerde müsabakaları seyredebilmesi, kadın ve çocukların daha fazla statlara gelmelerinin sağlanması, Şiddete ve olumsuz tezahürlere neden olanların anında tespit edilmesi ve böylelikle karŐılaŐmalardan men edilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Planlanan projenin bir ürünü olan passolig karta bireyin bütün kimlik ve adres bilgilerinin, sabıka kayıtlarının, parmak izi, yüz tanıma sistemi ile bütünleŐtirilecek görsel bilgilerin tanımlanmakta olduğu böylelikle kişilerin anında tespit ve takibinin yapılmasının hedeflendiği görölmektedir (Balsarı, 2018; Baykara, 2017; Mirzahi, 2016).

Passolig uygulaması ile birlikte şiddet olaylarına karışan taraftarların ilerleyen zamanda statlara girişleri engellenmektedir. Bu açıdan ele alındığı zaman şiddet olaylarına neden olan taraftarların müsabakalardan uzaklaştırılmasının futbolda taraftar şiddetini azaltmaya katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Buna karşılık taraftar şiddetinin önlenmesinde önemli bir uygulama olarak dikkat çeken passolig uygulaması taraftarların maçlara olan ilgisini de azaltmıştır. Bunun temel nedenlerinin başında uygulamanın ilk yıllarında passo kart fiyatına yüksek düzeyde zam yapılması gelmektedir (Mumcu ve Karakullukçu, 2019). Bunun yanında passolig uygulamasına geçildikten sonra da taraftar şiddetinin devam ettiği görülmektedir. Uygulama her ne kadar taraftar şiddetini önlemeye yönelik bir yapıya sahip olsa da günümüzde taraftarların hala şiddet olaylarına yöneldikleri belirtilmektedir (Esentaş ve ark., 2019).

Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda özellikle futbolda taraftar şiddetinin arttığı görülmektedir. Futbolda taraftar şiddeti bazen ölüm olaylarıyla sonuçlanmaktadır. Bu durum zaman içerisinde ülkelerin sporda şiddetin önlenmesine yönelik sert tedbirler almalarına zemin hazırlamıştır. Türkiye’de de 2014 yılından itibaren passolig uygulamasına geçilmiş, böylece taraftar şiddetinin en aza indirilmesine yönelik büyük bir adım atılmıştır. Uygulamanın ilk yıllarında uygulamadan kaynaklanan birtakım sorunlar nedeniyle taraftarların maçlara gitme oranlarında düşüş meydana gelmiştir. Ancak zaman içerisinde uygulamadan kaynaklanan eksikliklerin giderilmesi ile birlikte passolig uygulamasını kullanan taraftar sayısında artış meydana gelmiştir.

Günümüzde passolig uygulamasını kullanan taraftar sayısının fazla olması statların daha güvenli bir hale gelmesine katkı sağlamıştır. Bu durum taraftar şiddetini azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkmakla beraber, taraftar şiddetini arttıran birçok unsurun (yönetici davranışları, hakem kararları, medyada yer alan haberler ve söylemler) hala varlığını devam ettirdiği görülmektedir. Bu nedenle futbolda taraftar şiddetinin tam anlamıyla ortadan kalkmadığı, passolig uygulamasının tek başına taraftar şiddetini önlemede yetersiz kaldığı görülmektedir. Amacına uygun bir biçimde kullanıldığı zaman passolig uygulamasının taraftar şiddetini önlemede oldukça etkili olacağı açıktır. Ancak Türkiye’de taraftar şiddetinin en aza indirilmesi için passolig uygulamasına ek olarak taraftar şiddetini arttıran diğer unsurların da azaltılması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Abdürrezzak, A. O. (2015). Futbolun gizemli dünyasının sosyo-kültür, kimlik ve mitoloji bağlamında değerlendirilmesi: İki kulüp örneği. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 16, 51-69.
- Akbulut, T. (2013). *Futbolcularda sinir-kas iletimini kolaylaştırıcı germe çalışmalarının vuruş hızı ve eklem hareket genişliğine akut ve kronik etkileri*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arıkan, Y. (2007). Futbolda şiddet ve polis. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9(1-4), 109-132.
- Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Bağış, R. C. (2021). Futbol taraftarı saldırganlığı ve sosyal öğrenme. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 184-193.
- Balsarı, K. (2018). *6222 sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun gereğince yeni uygulama: elektronik bilet ve futbolda şiddet durumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Baykara, A. (2017). *Futbol müsabakalarındaki elektronik bilet sisteminin seyirci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Bilir, P., & Sangün, L. (2014). Adana Demirspor ve Adanaspor futbol taraftarlarının şiddet eğilimleri. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 56-65.
- Can, H. E., & Cengiz, R. (2022). Popüler bir spor alanı; Futbol, sosyolojik bir yaklaşım. *Journal of International Social Research*, 15(87), 15-23.
- Cenikli, A., Dalkılıç, M., Yiğit, E., & Bozkurt, V. (2017). Modern futbolun tarihi. *Diyalektolog*, 14, 53-63.
- Dizdar, C. (2019). VAR, futbolun cenaze merasimidir!. *TRT Akademi*, 4(8), 522-535.
- Esentaş, M., Güzel, P., & Vatansever, B. (2019). Şiddet “sız” taraftar ol. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 355-363.
- Fabel, M., & Rainer, H. (2021). How much violence does football hooliganism cause?. *CEsifo Working Paper*, 9431, 1-38.
- Gökulu, G. (2008). Futbol haberlerinin sunumunda şiddet fanatizm ve milliyetçilik. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(3), 147-164.
- Mizrahi, H. (2016). *Passolig: Türk futbolunda bir devrim mi yoksa bir fişleme sistemi mi?*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mumcu, H. E., & Karakullukçu, Ö. F. (2019). Passolig uygulamasının futbol izleyicisi üzerine etkileri. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 46-57.
- Nas, K. (2010). *Futbolcularda sürat ve çabukluk arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öntürk, Y., Karacabey, K., & Özbar, N. (2019). Günümüzde spor denilince ilk akla neden futbol gelir? sorusu üzerine bir araştırma. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 1-12.
- Özsoy, S. (2013). *Sporda şiddet ve media: Tüm yönleri ile şiddet çalışmayı tebliğleri*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi.
- Pannenberg, A. (2008). *How to win a football match in Cameroon: An anthropological study of Africa's most popular sport*. African Studies Centre.
- Şentürk, Ü. (2007). Popüler bir kültür örneği olarak futbol. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 25-41.
- Talimciler, A. (2013). *Sporda/futbolda şiddet: Gerçekten çözmek istiyor muyuz?*. Tüm Yönleriyle Şiddet Çalışmayı Tebliğleri, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi.
- Taştan, Ş. (2009). *Futbol taraftarlığı ve şiddet olgusu farklı taraftar gruplarında şiddet eğilimleri üzerine karşılaştırmalı sosyolojik bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Türkmen, M., Yıldız, K., & Zekioğlu, A. (2013). Sosyolojik açıdan sporda şiddet ve çirkin tezahüratın nedenlerinin araştırılması: Manisaspor taraftarları örneği. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 8(2), 15-34.
- Üstünel, R., & Alkurt, Z. (2015). Futbolda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi için 6222 Sayılı yasanın getirdiği yeni bir uygulama: Elektronik bilet ve yaşanan sorunlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 21(1), 141-175.
- Ward Jr, R. E. (2002). Fan violence: Social problem or moral panic?. *Aggression and Violent Behavior*, 7(5), 453-475.

EXTENDED ABSTRACT

Football which is a popular sport is a universal field of activity that strengthens relations between countries, increases intercultural awareness, and supports world peace. Although sports are one of the important factors in the formation of peace, love, social sensitivity and

health life, nowadays, it is at the agenda with violent incidents. Especially, violence and irregularity caused by violence in football stadiums negatively affect many innocent people as well as individuals exposed to violence and keep many people away from participating in sports events and being spectators, in addition, it also occupies many public officials, being in the first place security and health officials. (Üstünel & Alkurt, 2015).

Football is the leading of the sports branches where fan violence is most common. In the studies in the literature, it is stated that fan violence is more common in football when compared to other sports branches (Fabel & Rainer, 2021; Ward, 2002). Even, the level of violence has reached such a level that countries declare war on each other, and it paved the way for hundreds of people to die or be injured in the events that occurred due to football competition (Arıkan, 2007). Increasing economic inequalities in the world, social problems, ethnic identity problems caused by globalization and violence, which are the reflection of nationalism feelings, have started to be seen quite frequently in football competition. Especially with the emergence of fanatical masses, football ceased to be just a spectator sport and became an environment where violence is experienced quite frequently among the fans. By attaching more seriousness to football matches than it should be in the society, the matches became a war, and the fans of the opposing team began to be described as the enemy. Due to these situations, football matches are intertwined with the concepts of violence, and violence in football has become a situation that creates great social problems (Talimciler, 2013).

Violence, which we encounter in many parts of our lives, is also seen quite frequently in sports fields. When we look at the history of sports, it is full of people who lost their lives, injured and suffered due to violence. Contrary to its underlying structure, sport, which has meanings such as friendship, peace and brotherhood, has been strongly associated with violence since the first years of its spread. While many sports branches such as boxing, kickboxing, and taekwondo involve violent issues, violence in team sports, which is difficult to intervene, reaches serious dimensions that cause loss of life. Violence manifests itself not only among the players, but also among the spectators and fans outside the sports fields (Özsoy, 2013). Violence in sports includes the acts of verbal violence as well as physical injuries. Any form of verbal attack on opponents and supporters that insults individual characteristics such as origin, belief, colour and lifestyle is considered as violence. When evaluated from this point of view; Football news that includes all kinds of cynical, humiliating and threatening expressions that marginalize the opponent is also considered within the scope of violence (Gökulu, 2008).

It is seen that many measures have been taken and legal regulations have been made in order to prevent the violence of the fans, especially in football. It is seen that the first of these applications is the passolig card application. With this application, the entrance of the fans to the stadiums was controlled, and the entrance of the people who exhibited negative fan behaviours in football was prevented to enter into stadiums. These developments appear as practices that will contribute to the prevention of fan violence in football. However, it has been observed that the studies on the effectiveness of the passolig card application in preventing fan violence are limited. Within the scope of this study, it was aimed to evaluate the role of passolig card application in preventing fan violence.

In 2004, with the Law No. 5149 on the 'Prevention of Violence and Irregularity in Sports Competitions', violence in sports was defined as a crime and some administrative penalties were deemed appropriate for sanction. Due to the increase in the number of the audience and

the disruption of the encounter order by fanatic and hooligan fans, in 2011, the ‘Law on the Prevention of Violence and Irregularity in Sports’ no. 6222 was put into practice by repealing the law no. 5149. With this law regulation, effective regulations were included for individuals involved in violence in sports to stay away from sports fields, and innovations such as the introduction of electronic ticketing were innovated. In addition, unlike the others, judicial sanction was envisaged with this law. In the 6th article titled field security in the law numbered 6222, it is referred to the Law No. 5188 on Private Security Services that saying ‘private security officers to be assigned in sports fields have duties and powers’ in the Law on Private Security Services dated 10.06.2004 and numbered 5188. (Üstünel & Alkurt, 2015).

With the new regulation, the fans started to enter the matches with a passolig card. Passolig card used in the application: It is a one-time pass card given to spectators who do not have or have not received their electronic card despite purchasing a match ticket, in order to enable them to pass through the stadium gate. The paper ticket, which was used in printed form in the past, has started to be used as an e-ticket, which is created electronically and can be accessed at any time, with the development of electronic systems. In addition to printed tickets, electronic tickets have started to be used to enter events, get on transportation vehicles, and participate in games of fortune. Electronic ticket and printed ticket were transferred to digital media (Baykara, 2017).

With the Passolig Card application launched, and with the Electronic Ticket System implemented with the ‘Law on the Prevention of Violence and Irregularity in Sports’ numbered 6222, it is aimed to reduce violence in sports, to prevent spectators who enter the stadium without tickets, to allow people to watch the competition in the stands where there is no swearing and violence, to ensure that more children and women come to stadiums, immediately to identify individuals who cause violence and negative cheers, to ban them from competitions and to prevent black market ticket sales. Passolig card, which is the product of the planned project; It is aimed to identify and track people instantly by defining data such as all identity and address information of the person, criminal record information, fingerprint, visual information to be integrated into the face recognition system (Balsarı, 2018; Baykara, 2017; Mirzahi, 2016).